

INSTRUKS FOR BRUK AV STADIG AKTIVE FAREOMRÅDER FOR LUFTSPORT I OSLO TMA OG FARRIS TMA AKTIVERT FRA BAKKESTASJON

1. Gyldighetsområde

Denne veiledning gjelder luftsportsaktiviteter i kontrollert luftrom, innenfor fareområder som omfattes av «Avtale mellom Avinor Flysikring AS og Norges Luftsportforbund om bruk av stadige aktive fareområder for luftsport i Oslo TMA og Farris TMA» (dato dd.mm.yyyy)

Denne instruksjonen gjelder kun for følgende fareområder:

Bø, Eggemoen A, Eggemoen B, Eina A, Eina B, Drangedal, Hokksund A, Hokksund B, Hvitvingfoss A, Hvitvingfoss B, Hvitvingfoss C, Hvitvingfoss D, Hvitvingfoss E, Lunde, Notodden West, Starmoen A, Starmoen B1, Starmoen B2, Starmoen C, Starmoen D, Starmoen F, Starmoen G1, Starmoen G2, Starmoen H, Sunnvollen, Tinnsjøe og Tokke.

Merknad: I all koordinering skal fareområdets «D-nummer» brukes. For eksempel «D114».

Målgruppen er luftsportsutøvere og ansvarlig personell for arrangementer som benytter de aktuelle fareområder i kontrollert luftrom.

Merknad: Denne instruksjonen omfatter ikke luftsportsområder i Oslo AOR og Bodø AOR. For disse gjelder egen avtale.

2. Prosedyre for aktivering og deaktivering av fareområder ved arrangement fra bakkestasjon:

- Ved aktivering via bakkestasjon, skal denne være i kontakt med luftsportsutøverne og være koordineringsledd med Supervisor Polaris ACC (PACC).
- Bakkestasjonen skal være bemannet av en kvalifisert bakkesjef og tilgjengelig for PACC til enhver tid så lenge fareområdet for luftsport er i bruk.
- Ved aktivisering kontakter bakkestasjon PACC og oppgir:
  - Fareområde(r) som ønskes aktivert.
  - Hvilke typer luftsportsaktiviteter som skal utøves.
  - Ønsket øvre høydebegrensning for aktiviteten.
  - Ønsket tidsperiode for aktivering av området, lokal tid eller UTC skal spesifiseres.
  - Kontaktnummer til bakkestasjon.

- Ved aktivering skal det defineres en dagsaktuell buffersone på innsiden av fareområdet. Som minimum for seilflyging skal buffersonen være 300 fot vertikalt og 500m horisontalt til tilstøtende kontrollert luftrom. Buffersonen etableres for å øke bevisstheten om begrensningene i fareområdet. Forhold som kraftig løft, erfaringsnivå på fartøysjefer og type aktivitet/operasjon skal ligge til grunn for vurderingen av å sette andre buffervariabler enn minimum.
- Ved ønske om forlengelse av avtalt åpningstid i området, skal PACC kontaktes i god tid før opprinnelig avtalt sluttidspunkt.
- Ved opphør av aktiviteten skal områder deaktiveres ved telefonisk henvendelse fra bakkestasjon til aktuell sektorgruppe av PACC.

3. Bakkesjefens ansvar

- Bakkesjef og eller ansvarlig aktivitetsleder er ansvarlig for å aktivere og deaktivere fareområdene ved telefonisk kontakt til aktuell sektorgruppe PACC.
- Bakkestasjonens telefon og flyradio skal til enhver tid være bemannet og på bakken, når fareområdet er åpnet og/eller i bruk fra aktuelt startsted.
- Radiofrekvens for aktiv bakkestasjon skal benyttes av luftfartøy i det aktuelle fareområdet
- Bakkestasjonen skal være kontinuerlig bemannet av ansvarlig bakkesjef, som skal ha kontinuerlig lyttevakt på frekvensen som benyttes i fareområdet
- Bakkesjef skal til enhver tid ha oversikt over egen aktivitet/fly (antall og registrering) i fareområdet.
- Ved svikt i radiosamband mellom bakkestasjon og luftfartøy som befinner seg i aktivt fareområde for luftsport, og dersom det ikke oppnås kontakt via alternativt samband, skal bakkestasjonen informere PACC umiddelbart.
- Ved behov/spesielle situasjoner, hvor en sektorgruppe i PACC anmoder om å få et fareområde tilgjengelig til annen trafikk enn luftsport, skal bakkesjef straks forsøke å dirigere all luftsportsaktivitet ned og ut av området og rapportere tilbake til relevant PACC sektorgruppe så snart som han har fått bekreftet at alle brukerne har forlatt området. Er ikke annet oppgitt skal dette skje i løpet av 10 min.+
- Hvis det oppdages at det ikke er samband mellom bakkestasjonen og PACC, og alternativt samband ikke er mulig, skal bakkestasjon snarest sørge for at alle deltakere i de aktiverte fareområdene for luftsport forlater disse. Når det ikke lenger er aktivitet i disse områdene skal det søkes med alle midler å få kontakt med PACC for å meddele at det er oppstått sambandssvikt, og at det ikke lenger er aktivitet i angjeldende områder.
- Bakkestasjonen skal være utstyrt med en FLARM mottaker, som kan tracke flyene i luften.
- Bakkestasjonen skal være utstyrt med elektronisk synlighetsverktøy som kan vise luftfartøy som operer i fareområdene og luftrommets utstrekning (eks. Glide and Seek, SafeSky).
- Hvis det fra bakkestasjon oppdages at et fly krenker luftrom, skal bakkesjefen kalde opp angjeldende luftfartøy å gjøre dette kjent for respektive fly/pilot samt umiddelbart varsle PACC per telefon.

4. Fartøysjefens ansvar

- Fartøysjefer som skal fly i aktiviserte fareområdene skal ha lest, forstått og signert for gjeldende prosedyreverk i protokoll på startstedet (årlig signering).
- Fartøysjefer som flyr i fareområdene skal ha kunnskap om de operative krav og begrensinger som gjelder for flyging i stadig aktive fareområdene.
- Fartøysjefen skal ikke fly inn i et aktivert fareområde før toveis samband med bakkestasjon er opprettet.
- Så lenge luftfartøyet flyr i et aktivert fareområde skal fartøysjefen ha kontinuerlig lyttevakt på frekvensen til bakkestasjonen
- Ved flyging i fareområdene skal piloten manøvrere luftfartøyet slik at han unngår å fly inn i buffersone
- Luftfartøy som flyr i fareområder og har installert transponder skal aktivere denne (GA 7000, Seilfly 7100) senest ved innflyging i områdene.
- Ved radiosvikt eller bortfall av nødvendig utsyr (Flarm eller moving map) skal fartøysjefen forlate fareområdet ved hurtig nedstigning og gjøre det som er mulig for snarest mulig å oppnå kontakt med bakkesjef.
- Når fartøysjefen forlater et fareområde skal dette meldes via radio til lokal bakkestasjon.

5. Krav til luftfartøy

- Alle luftfartøy som flyr i fareområdene, skal være utstyrt med:
  - FLARM
  - Transponder
  - GPS logger med tracklog
  - Elektronisk kart (moving map) som skal kunne vise flyets posisjon i forhold til fareområdets begrensninger og som gir varslings
- Alle flyginger i kontrollert luftrom skal dokumenteres med GPS tracklogger for å kunne dokumentere at flyging er gjennomført innenfor tildelt luftrom og i.h.h.t bestemmelsene for bruk av dette.
  - Trackloggen må kunne eksporteres, lagres og åpnes i SeeYou eller tilsvarende program
  - Loggerintervallet 10s eller lavere skal benyttes.
  - Slik logg skal oppbevares i minimum 30 dager og kunne fremlegges på forespørsel.
- Disse kravene kommer i tillegg til forskriftskrav for instrumentering for visuell flyging med luftfartøy.

6. Luftromskrenkelser

- Ved brudd på klareringer, eller dersom et luftfartøy flyr ut av det angjeldende fareområde, skal relevant PACC og bakkesjef informeres så snart som mulig.
- Luftromskrenkelsen skal av fartøysjefen rapporteres til luftfartsmyndighetene (Benytt primært NLF OBSREG, alternativt rapportering via Luftfartstilsynet)
- GPS loggefil for angjeldende flyging skal overleveres til bakkesjef/ arrangementsansvarlig.

- Ved krenkelse av buffersonen skal piloten gis en advarsel fra klubb/arrangør. Påfølgende og gjentatte krenkelser av buffersonen skal medføre rapportering til S/NLF og i grove tilfeller utestengelse fra aktiviteter/arrangementer.

7. Aktuelle telefonnummer

Kontrollsentralen:

PACC Oslo, Supervisor 31 26 04 00

NLF:

Fagsjef Seilflyseksjonen: Steinar Øksenholt 99 57 75 98

BAKKESTASJONER

Starmoen (ENSM)	123,35	95 90 58 87
Notodden (ENNO)	118,80	94 85 43 44
Lunde (ENLU)	122,85	47 61 97 57
Hokksund (ENHS)	122,17	48 17 51 95
Eggemoen (ENEG)	122,70	Avtales ved aktivitet

Vedlegg 1: Fareområdenes utstrekning

Fareområdene er publisert i AIP ENR 5.1.

Fareområdene er i sin helhet innenfor luftrom klasse C (kontrollert luftrom).

<i>Område</i>	<i>Navn/utstrekning</i>	<i>Vertikale grenser</i>
D117	Bø N592955.48 E0085847.48 – N592632.55 E0091211.88 – N591806.00 E0090000.00 – N591500.00 E0090000.00 – N591806.00 E0084400.00 – (N592955.48 E0085847.48)	5500ft – 7000ft AMSL
D127	Eggemoen A 604345N 0100600E – 604700N 0101335E – 604350N 0101515E – 600945N 0095720E – 601100N 0094910E – 602930N 0095830E – (604345N 0100600E)	4500ft – 7000ft AMSL
D128	Eggemoen B 604350N 0101515E – 604030N 0102000E – 602925N 0102400E – 601617N 0102144E – 601000N 0101800E – 600730N 0101630E – 600945N 0095720E – (604350N 0101515E)	4500ft – 6000ft AMSL
D129	Eina A 604810N 0104130E - 603816N 0104038E - 603319N 0103119E - 604320N 0103700E - (604810N 0104130E)	3500ft – 6000ft AMSL
D130	Eina B 604030N 0102000E - 604810N 0104130E - 604320N 0103700E - 603319N 0103119E - 602925N 0102400E - (604030N 0102000E)	4500ft – 6000ft AMSL
D118	Drangedal N591806.00 E0090000.00 – N591500.00 E0091000.00 – N590500.00 E0091000.00 – N590500.00 E0090000.00 – (N591806.00 E0090000.00)	4500ft – 6000ft AMSL
D131	Hokksund A 601100N 0094910E – 600945N 0095720E – 595415N 0094940E – 593925N 0095710E 594103N 0094611E – 594235N 0093544E – 595520N 0094120E – (601100N 0094910E)	4500ft – 7000ft AMSL
D132	Hokksund B 600945N 0095720E – 600730N 0101630E – 600000N 0101200E – 595440N 0100850E – 593801N 0100625E – 593925N 0095710E – 595415N 0094940E – (600945N 0095720E)	4500ft – 6000ft AMSL

D119	Hvittingfoss A N593801.00 E0100625.00 – N593400.00 E01001.00 – N592918.00 E0095726.00 – N593224.00 E0094611 – N593626.00 E0095539.00 – (N593801.00 E0100625.00)	3500ft – 4000ft AMSL
D120	Hvittingfoss B N594235.00 E0093544.00 – N594103.00 E0094611.00 – N593801.00 E0100625.00 – N593626.00 E0095539.00 – N593224.00 E0094611.00 – N594038.00 E0093254.00 – (N594235.00 E0093544.00)	4500ft – 7000ft AMSL
D133	Hvittingfoss C 594638N 0093730E – 594103N 0094611E – 594235N 0093544E – (594638N 0093730E)	4500ft – 7000ft AMSL
D121	Hvittingfoss D N594235.00 E0093544.00 – N594103.00 E0094611.00 – N593801.00 E0100625.00 – N593626.00 E0095539.00 – N593224.00 E0094611.00 – N594038.00 E0093254.00 – (N594235.00 E0093544.00)	3500ft – 4000ft AMSL
D122	Hvittingfoss E N594038.00 E0093254.00 – N593332.73 E0094420.64 – N592953.33 E0093542.44 – N593637.00 E0092701.00 – (N594038.00 E0093254.00)	4500ft – 7000ft AMSL
D123	Lunde N592632.55 E0091211.88 - N592314.51 E0091844.06 – N591700.00 E0091000.00 – N591500.00 E0091000.00 – N591806.00 E0090000.00 – (N592632.55 E0091211.88)	4500ft – 6000ft AMSL
D124	Notodden Vest N594631.41 E0084853.08 – N594452.11 E0085616.14 – N594312.39 E0090338.46 – N594112.48 E0090625.15 – N593637.61 E0092659.47 – N592632.55 E0091211.88 – N593442.10 E0083937.26 – N593739.27 E0083740.89 – N594036.41 E0083544.18 – N594439.05 E0084131.86 – (N594631.41 E0084853.08)	5500ft AMSL – FL90
D134	Starmoen A 604750N 0114145E – 605230N 0114945E – 604245N 0121730E – 604000N 0115800E – 604251N 0115208E – (604750N 0114145E))	5500ft – 7000ft AMSL
D135	Starmoen B1 604000N 0115800E - 604245N 0121730E - 603000N 0122030E - 602414N 0122022E - 602200N 0115615E - 602736N 0115949E - 603100N 0120200E - (604000N 0115800E)	5500ft – 7000ft AMSL

D136	Starmoen B2 602200N 0115615E - 602414N 0122022E - 601830N 0122105E - 601830N 0121800E - 601956N 0120907E - (602200N 0115615E)	4500ft – 7000ft AMSL
D137	Starmoen C 602200N 0115615E – 601956N 0120907E – 601830N 0121800E – 601830N 0122105E – 601325N 0122140E – 600550N 0121540E – 600550N 0120145E – 601500N 0115415E – 602000N 0115415E – (602200N 0115615E)	4500ft – 6000ft AMSL
D138	Starmoen D 600550N 0120145E – 600550N 0121540E – 595458N 0120708E – 595326N 0120556E – Langs grensen mellom Norge og Sverige til – 595254N 0115515E – 595720N 0115654E – (600550N 0120145E)	4500ft – 6000ft AMSL
D139	Starmoen F 605530N 0103330E – 605620N 0105700E – 605240N 0110420E – 604810N 0104130E – 604030N 0102000E – 604350N 0101515E – 604700N 0101335E – (605530N 0103330E)	4500ft – 7000ft AMSL
D140	Starmoen G1 Hamar 605006N 0105116E – 605240N 0110420E – 605111N 0111600E – 604709N 0111600E – (605006N 0105116E)	3500ft – 7000ft AMSL
D141	Starmoen G2 Elverum 604709N 0111600E – 605111N 0111600E – 604750N 0114145E – 604251N 0115208E – (604709N - 0111600E)	3500ft – 7000ft AMSL
D142	Starmoen H 604750N 0114145E – 604251N 0115208E – 604000N 0115800E – 603100N 0120200E – 602736N 0115949E – (604750N 0114145E)	3500ft – 6000ft AMSL
D143	Sunnvollen 601000N 0101800E – 601000N 0102300E – 600600N 0102500E – 600000N 0102000E – 600000N 0101200E – 600730N 0101630E – (601000N 0101800E)	3000ft – 6000ft AMSL
D125	Tinnsjø N595202.86 E0084638.08 – N594851.47 E0085128.27 – N594721.64 E0085710.49 – N594546.02 E0091003.59 – N594124.03 E0091919.67 – N593832.00 E0092946.92 – N593954.32 E0093147.69 – N593954.32 E0093147.69 – N594447.19 E0092847.55 – N595348.61 E0090000.00 – (N595202.86 E0084638.08)	5500ft – 7000ft AMSL

D126	Tokke N591806.00 E0084400.00 – N591500.00 E0090000.00 – N590000.00 E0090000.00 – N585755.00 E0090323.00 – N585735.17 E0084652.17 – N590000.00 E0084400.00 – (N591806.00 E0084400.00)	5500ft – 7000ft AMSL
D107	Airwork A 595014N 0114241E - 595321N 0115516E - 595649N 0115506E - 595729N 0114525E - 595515N 0113700E – (595014N 0114241E)	4500ft – 6000ft AMSL
D108	Airwork B 594952N 0113729E - 594825N 0113232E - 594412N 0113159E - 594143N 0113708E - 594528N 0114700E – (594952N 0113729E)	3500ft – 6000ft AMSL
D109	Airwork C 594410N 0112700E - 594410N 0111800E - 593740N 0112300E - 593740N 0113240E – (594410N 0112700E)	3500ft – 6000ft AMSL
D112	Airwork D 594930N 0111822E - 594834N 0111516E - 594553N 0111833E - 594659N 0112152E – (594930N 0111822E)	3500ft – 6000ft AMSL
D113	Airwork E 595000N 0112000E - 594954N 0112800E - 595300N 0112800E - 595300N 0112000E – (595000N 0112000E)	2500ft – 6000ft AMSL
D114	Airwork F 594622N 0111251E - 594545N 0110600E - 593821N 0110205E - 593831N 0111433E – (594622N 0111251E)	3500ft – 6000ft AMSL
D115	Airwork T1 600000N 0101200E - 600000N 0101700E - 601000N 0102300E - 601000N 0101800E – (600000N 0101200E)	3000ft – 6000ft AMSL
D116	Airwork T2 600000N 0101200E - 600730N 0101630E - 600850N 0100517E - 600000N 0100000E – (600000N 0101200E)	4500ft – 6000ft AMSL

Farris TMA

(Alle områdene er publisert fra bunnen av kontrollert luftrom, opp til angitt høyde/Flygenivå, med unntak av D120 – Hvittingfoss B – som har nedre høyde 4500FT i deler av TMA med nedre høyde 3500FT)

